

המיעוטים בישראל

חורף עט
הצג שני ביטויים להכרה בקבוצות מיעוט במרחב הציבורי והמוסדי בישראל.

חורף פ הצג את מעמד המיעוטים במדינת ישראל. פרק שלישי (24 נקודות)
קרא את הקטע שלפניך, וענה על שתיים מן השאלות 13-15.

מדינת ישראל חגגה את העשור השביעי לעצמאותה. במושגים של חיי מדינה – ישראל היא עדיין מדינה צעירה ולכן היא עדיין מצויה בתהליך של עיצוב דמותה וגיבוש צביונה. מדינת ישראל מעצם היותה ביתו של העם היהודי מקבצת אליה לאורך כל השנים מאז הקמתה ועד היום יהודים מכל רחבי תבל. המדינה גם מקצה משאבים מיוחדים לסיוע ליהודים שנשקפת להם סכנה בארצות מושבם ואף פועלת לעלייתם ארצה. בצד הגיוון באוכלוסייה מעצם מוצאם של האזרחים ממדינות שונות, יש גיוון גם בדברים אחרים; הציבור היהודי בישראל מורכב מחילונים, דתיים וחרדים, וגם בקהילות אלה יש זרמים שונים ומגוונים. בצד אלה יש בישראל גם אוכלוסיות לא יהודיות הנמנות עם אזרחיה ובהן: מוסלמים, נוצרים, דרוזים, צ'רקסים ועוד.

הזהות הישראלית הולכת ומתגבשת ואף על פי כן גם כיום יש פערים משמעותיים בין הקבוצות השונות המרכיבות את האוכלוסייה בישראל. קליטת העלייה היא תהליך ארוך ומורכב, ובעקבותיה נוצרים פערים באוכלוסייה היהודית. כמו כן יש להזכיר גם פערים אחרים בחברה הישראלית המציבים בפנינו אתגרים חשובים ובהם: שילוב המיעוט הערבי בחברה, חתירה לשוויון בתחום המגדרי, צמצום הפערים המעמדיים ההולכים ומתרחבים בחברה שלנו וכן התמודדות עם תופעה מדאיגה של הקצנת השיח הציבורי, שנהפך בוטה ואלים יותר ויותר. אלו הם אתגרים לא פשוטים. אם כן, הפסיפס האנושי המגוון בישראל ומציאות החיים המורכבת בה מעלים את השאלה מה מחבר, משלב ומלכד את מגוון האוכלוסיות במדינה ומאפשר להן להיות חברה אחת המקיימת את חייה במדינה ריבונית וחיה בה בבטחה.

בעיניי, המפתח לקיום החיים המשותפים במדינה הזו הוא בראש ובראשונה החוסן של הדמוקרטיה בישראל, המושתתת על ערכי יסוד אוניברסליים, על סובלנות כלפי האחר ועל כיבוד זכויות אדם. לכידות חברתית מחייבת התאגדות סביב מנה משותף, רחב ככל שיהיה, שיכול לגבש את מגוון האוכלוסיות לכדי חברה אחת ולהבטיח קיום של חיים משותפים – כל אוכלוסייה לפי הייחוד שלה, זו בצד זו. האבות המייסדים של מדינת ישראל הדגישו במגילת העצמאות את החשיבות של הערכים: חירות, חופש דת, חופש מצפון, צדק ושוויון זכויות חברתי ומדיני לכל אזרחי המדינה ללא הבדל דת, גזע ומין. עם זה, ההגשמה של ערכים אלה היא משימה לא פשוטה. כבר בימיה הראשונים של המדינה התעוררו מחלוקות באשר לאופן שבו יש להפוך את חזון הדמוקרטיה בישראל מחלום למציאות. לעיתים ערכים של שוויון והחובה להגן על חירויות הפרט מתנגשים עם המחויבות לאפשר לקבוצות השונות באוכלוסייה לבוא לידי ביטוי ולנהוג בהתאם לאמונתן ולתרבותן, ועל זה יש לתת את הדעת. ואכן המחוקק הכיר למשל בצורך באוטונומיה במערכת החינוך, ועיגן זאת בחוק שעל פיו כל קבוצה המבקשת לשמור על דתה ועל שפתה יכולה לקיים מערכת חינוך נפרדת ותוכנית לימודים הייחודית לה. גם בית המשפט התייחס לשאיפה זו והתחשב בכך בפסיקותיו.

ללא ספק, ההכרה בערכים הדמוקרטיים שלאורם הוקמה מדינת ישראל היא הגרעין המאפשר את קיום החיים המשותפים שלנו כאן. מדינת ישראל תוכל להמשיך לשגשג ולפרוח רק אם כל חלקי האוכלוסייה, על אף השונות ביניהם, יתלכדו סביב ערכים אלה.

אנו, אנשי המשפט, מחויבים למשימה זו עוד מראשית ימי המדינה, אך חשוב לזכור כי מימוש המשימה כרוך בתהליך ארוך ומורכב המצריך פעולה חינוכית, ציבורית, תרבותית וחברתית משולבת, וכי על כל אחד ואחת מאיתנו לעדור היטב בערוגתו למען הטמעת ערכים אלה בעומק ההווה החברתית שלנו. (מעובד על פי: נאום של אסתר חיות, נשיאת בית המשפט העליון, מאתר הרשות השופטת, 15/4/2018)

הסבר כיצד מעמד המיעוטים בא לידי ביטוי בקטע.

חצב ברק עח

ממעקב אחר השיח הבוטה בתקשורת וברשתות החברתיות, מתקבל לעיתים הרושם שיש בציבור מי שמאסו בערכים מסוימים של הדמוקרטיה. נראה שיש נכונות לוותר על כמה מן החירויות ומן הזכויות שהדמוקרטיה מבטיחה לאזרחים וכן על כמה מן המגבלות שהיא מטילה על רשויות השלטון. לכאורה, כל זאת בהתאם לרצון של רוב הבוחרים. השיח המזלזל שיוצא נגד חירויות בסיסיות, והניסיון להשתיק דעות אחרות, יכולים להוביל למסקנה שרוב הישראלים רואים בדמוקרטיה שלטון שבו הרוב זכאי לכוח שלטוני בלתי מוגבל ולדעת המיעוט אין כל חשיבות.

אלא שדוח של המכון הישראלי לדמוקרטיה שפורסם לאחרונה מוכיח שאין זה המצב. לדברי מחברי הדוח, סקר שערך המכון מלמד כי הציבור ברובו מבין ומקבל את המשמעות של עקרונות הדמוקרטיה וערכיה ואינו מוכן לוותר עליהם. רוב מוחלט של הציבור רואה חשיבות עליונה במימוש החירויות המוקנות לכל אדם, גם למי שאינו נמנה עם הרוב. רוב אזרחי המדינה רואים בישראל מדינה יהודית ודמוקרטית המחויבת לאפשר לכלל האזרחים לממש את הזכויות שלהם באופן שווה, בהתאם לחזון של מקימי המדינה ובהתאם לחוקיה. בניגוד לדימוי שנוצר במקרים מסוימים, רוב הישראלים אינם מוכנים לאמץ את הנוסחה הפשטנית שלפיה בדמוקרטיה "רק הרוב קובע". הם מבינים שנוסחה כזו משמעותה עריצות הרוב, ושהחלטות המנוגדות לערכי הדמוקרטיה וזכויות האדם אינן דמוקרטיות גם אם הן התקבלו בידי רוב כזה או אחר.

דוח המכון הישראלי לדמוקרטיה מראה שאף על פי שיש מי שאינו מרוצה מן המציאות, לרוב הישראלים אכפת מן המדינה, הם מעוניינים לחיות בה ולהשפיע על צביונה והם משתתפים בחיים הפוליטיים והציבוריים בישראל. אזרחי ישראל מממשים את זכותם להצביע בקלפי וממלאים את חובתם האזרחית בשיעורים גבוהים יותר משעושים זאת במדינות דמוקרטיות אחרות. זוהי עדות לחשיבות שהם רואים בהשתתפות בחיים הציבוריים. למי שהטיל בכך ספק, הדוח של המכון הישראלי לדמוקרטיה מראה שדעת הקהל בישראל מגלה מחויבות עמוקה לתפיסות דמוקרטיות. לדעתי, אם ינסה מישהו להצר את צעדיה של הדמוקרטיה הישראלית, יעמוד מולו ציבור רחב ונחוש שימנע זאת ממנו.

(מעובד על פי 'פלאסנר, 'העם רוצה דמוקרטיה אמיתית', אתר YNET, 12 בדצמבר 2017)

הצג את מעמד המיעוטים במדינת ישראל.

הסבר כיצד מעמד המיעוטים במדינת ישראל בא לידי ביטוי בקטע.